

Vergaderjaar 2025–2026

32 793

Preventief gezondheidsbeleid

Nr. 880

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARISSEN VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT EN VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 februari 2026

Gezondheid (lichamelijk, mentaal en sociaal) is van grote waarde voor onze samenleving. Voor de participatie van mensen, voor een sterke economie en voor de betaalbaarheid van de zorg. Beleid buiten het zorgdomein heeft vaak grote effecten op de (mentale) gezondheid en aanhoudende gezondheidsverschillen. Daarom is het belangrijk dat gezondheid een rol krijgt binnen overheidsbeleid en dat we acties inzetten die bijdragen aan gezondheid en andere maatschappelijke doelen. Verbeteringen in gezondheid hebben ook bredere effecten, zoals betere ontwikkelkansen voor kinderen, duurzame arbeidsparticipatie en minder druk op sociale voorzieningen. Dit is het gedachtegoed van Gezondheid in en voor alle Beleidsdomeinen (GiaB). Daarvoor zijn we allemaal aan zet: Rijk, gemeenten, professionals, werkgevers en maatschappelijke partners.

Het kabinet heeft in december 2024 de eerste contouren van een rijksbrede GiaB-aanpak geschetst.¹ Met deze brief informeren wij, de Staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport en de Staatssecretaris Participatie en Integratie, mede namens de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, u over de voortgang. Dit doen wij langs de drie actielijnen uit de contourenbrief (A, B en C) en een agenda voor doorontwikkeling:

- A. Kansrijke beleidsthema's;
- B. Verkennen beleidsinstrumentarium om effecten op gezondheid nadrukkelijker mee te wegen in Rijksbeleid;
- C. Investeringsmodel voor preventie;
- D. Agenda voor doorontwikkeling.

Vanuit de aanpak GiaB hebben binnen deze actielijnen drie onderwerpen zich het afgelopen jaar het sterkst ontwikkeld. Het gaat om de aanpak multiproblematiek om gezondheidsachterstanden terug te dringen, drie

¹ Kamerstukken II 2024/25, 32 793, nr. 794.

prioritaire lijnen voor een gezonde fysieke leefomgeving en het investeringsmodel voor preventie. Deze thema's vormen in ieder geval voor de komende periode de focus van de rijksbrede GiaB-aanpak.

A. Kansrijke beleidsthema's

In de eerder genoemde contourenbrief worden maatregelen² beschreven binnen vier impactvolle beleidsthema's die (in)direct bijdragen aan het verbeteren van de gezondheid. De afgelopen periode is met andere departementen, gemeenten en maatschappelijke partners verkend waar aanvullende kansen liggen om gezondheid te bevorderen en andere beleidsdoelen te ondersteunen. Hieronder schetsen wij de ontwikkelingen binnen de vier impactvolle beleidsthema's.

1) Bestaanszekerheid en Werk

Gezondheidsproblemen gaan vaak hand in hand met problemen op het gebied van bestaanszekerheid. Werk, mits het aansluit bij iemands capaciteiten en het veilig is, draagt bij aan de mentale en fysieke gezondheid. Zo werkt het kabinet onder andere aan de hervormingsagenda inkomensondersteuning, het bieden van meer zekerheid aan werkenden via het arbeidsmarktpakket en de Arbovisie 2040. Twee recente voorbeelden waaraan de Ministeries van VWS en SZW in gezamenlijkheid werken zijn de basisfunctionaliteit sociaal doorverwijzen binnen het AZWA en het meenemen van bestaanszekerheid in de modules van de stevige lokale teams.³ Daarnaast is het project Preventie van Geldzorgen inmiddels van start gegaan. Hierbij worden zorgvindplaatsen geëquipeerd om geldzorgen te herkennen, het gesprek aan te gaan en een netwerk te ontwikkelen zodat mensen warm kunnen worden doorverwezen naar het sociaal domein, zoals laagdrempelige financiële dienstverlening. De zorgvindplaatsen bestaan op dit moment uit huisartsenpraktijken, geboortezorg en apothekers. Dit is in lijn met één van de beleidsopties in het recent uitgekomen Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) «Mentale Gezondheid en GGZ», het organiseren van structurele aandacht voor geldzorgen, armoede en schulden bij zorgprofessionals.⁴ Wij vinden het belangrijk dat dit perspectief wordt meegenomen. Het is aan een volgend kabinet om te bepalen hoe aan het IBO opvolging wordt gegeven.

2) Een gezonde generatie

Kansrijke Start binnen integrale aanpak gezinnen in een kwetsbare positie

Veel gezinnen in een kwetsbare positie hebben te maken met problemen op meerdere leefdomeinen, zoals armoede of schulden, (jeugd)zorg, werkloosheid en huisvestingsproblematiek. Deze problemen hangen vaak samen en versterken elkaar, met negatieve gevolgen voor zowel ouders als kinderen. Om deze gezinnen beter te ondersteunen is tijdige, samenhangende hulp vanuit verschillende aandachtsgebieden nodig. De Ministeries van SZW, OCW, VWS, J&V en BZK werken daarom samen met gemeenten, ervaringsdeskundigen, kinderen, jongeren en maatschappelijke partners aan een rijksbrede integrale aanpak voor gezinnen in een kwetsbare positie. Daarbij wordt nadrukkelijk verkend hoe de inzet vanuit Kansrijke Start (eerste 1.000 dagen van een kind) daarin kan worden meegenomen en waar mogelijk kan worden versterkt. Daarnaast is het Rijk in samenwerking met de VNG aan de slag gegaan om een Sociale

² Uw Kamer wordt hierover via de lopende trajecten van de betrokken departementen geïnformeerd.

³ VNG rapport «Toegang, lokale teams en integrale dienstverlening»

⁴ IBO mentale gezondheid en ggz

Agenda voor Nederland te ontwikkelen. De Sociale Agenda wordt door de verschillende departementen in het sociaal domein en de VNG gezamenlijk opgepakt⁵. In 2026 wordt uw Kamer hierover nader geïnformeerd.

3) Een gezonde fysieke leefomgeving

Hieronder wordt de inzet voor een gezonde fysieke leefomgeving langs drie prioritaire lijnen geschetst:

1. De gezondheid beter beschermen tegen mogelijke negatieve effecten vanuit de leefomgeving;
2. Negatieve gezondheidsgevolgen van klimaatverandering minimaliseren;
3. Een ruimtelijke inrichting die de gezondheid beschermt en een gezonde leefstijl bevordert.

1. Gezondheid beschermen tegen negatieve effecten

Naar aanleiding van verschillende onderzoeken die in 2025 zijn uitgevoerd worden pilots en verkenningen gestart om de gezondheid van omwonenden van industrie beter te beschermen. In een van die pilots onderzoeken we een stevigere rol voor de GGD als adviseur aan het bevoegd gezag bij planvorming vanuit de Omgevingswet. Op deze manier wordt integrale besluitvorming bevordert. Dit moet eraan bijdragen dat er beter rekening wordt gehouden met de gezondheidsgevolgen voor omwonenden van industrie.

In de Joint Letter of Intent van Tata Steel Nederland, Tata Steel Limited, de provincie Noord-Holland en het Rijk⁶ zijn voornemens opgenomen om bovenwettelijke afspraken te maken om emissies van gezondheidsschadelijke stoffen van het bedrijf te verminderen en de CO₂-uitstoot fors te reduceren. Op dit moment vindt een pilot met een gezondheidseffectrapportage (GER) plaats bij Tata Steel. De GER is een pilot rondom Tata Steel en geen bestaand instrument. De uitvoering van de pilot bij Tata Steel moet uitwijzen wat de meerwaarde is van (elementen van) de GER, hoe deze het best kan worden vormgegeven en op welk moment in het vergunningsproces dit instrument het meeste effect heeft. Vanwege de samenhang tussen emissies, milieukwaliteit en gezondheid ligt het voor de hand om die elementen van de GER die van toegevoegde waarde zijn op termijn onder te brengen in de systematiek van het MER.

Mensen maken zich zorgen over de invloed van bijvoorbeeld gewasbeschermingsmiddelen, microplastics of PFAS op hun gezondheid. Met andere ministeries voert VWS onderzoek uit naar de blootstelling van mensen en de gevolgen voor hun gezondheid. Daarnaast zijn we met andere ministeries in gesprek over hoe het Rijk om kan gaan met situaties waarin gezondheidsgevolgen nog onduidelijk zijn maar er wél zorgen leven. Het voorzorgprincipe is een belangrijke pijler. Tegelijkertijd is het voorzorgprincipe een breed en veelzijdig begrip en biedt het daardoor niet altijd voldoende handelingsperspectief.

2. Gezondheidsgevolgen van klimaatverandering tegengaan

Bij de herziening van de Nationale Adaptatiestrategie (NAS) zet het Rijk onder coördinatie van de Minister van IenW in op een weerbare samenleving die bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering. De inzet

⁵ Kamerbrief Jeugd: <https://open.overheid.nl/documenten/247d8c7d-4590-42c1-bc3a-8625f1a7b20d/file>

⁶ Kamerstukken II, 2024/2025, 28089, nr.266

vanuit VWS focust zich met name op het tegengaan van de klimaat-gerelateerde gezondheidsgevolgen van toenemende hitte, UV-straling, infectieziekten en pollen. Vooruitlopend daarop heeft VWS op 2 juni 2025 samen met de Ministeries van IenW en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) de Hitte aanpak 2025 uitgebracht.⁷ Tegelijkertijd heeft het RIVM in opdracht van VWS de evaluatie van het Nationaal Hitteplan gepubliceerd.⁸ Hieruit blijkt dat in de periode sinds het hitteplan van kracht is de sterfte door hitte is gedaald, terwijl het aantal hittegolven de afgelopen jaren is toegenomen. Daarom geeft VWS het RIVM de opdracht om het Nationaal Hitteplan door te ontwikkelen en te verbreden en te verkennen hoe het Rijk gemeenten kan ondersteunen bij het opstellen van lokale hitteplannen.

Naast hitte zorgt klimaatverandering ook voor toenemende blootstelling aan UV. Met financiering van VWS voert het Huidfonds van 2023–2025 een brede campagne gericht op bewustwording over veilig omgaan met blootstelling aan de zon. Deze campagne wordt gemonitord en geëvalueerd en aan de hand van de uitkomsten hiervan wordt afgewogen of langere termijn voortzetting van deze campagne effectief is.

3. Gezonde ruimtelijke inrichting

In de periode 2023–2025 voerden het RIVM en ZonMw in opdracht van VWS het Programma Gezonde Leefomgeving (PGLO) uit. Het doel is nu om zoveel mogelijk kennis die onder de vlag van PGLO is ontwikkeld door te laten werken in andere (nationale) programma's en beleid, zodat alle overheden in staat zijn gezondheid goed mee te wegen in besluitvorming op basis van de Omgevingswet (artikel 2.4). Vuistregels voor groen worden meegenomen in de onderbouwing van de normen en eisen per schaalniveau in de actualisatie van de Handreiking Groen in en om de stad (GLOS) van de Ministeries van VRO en LVVN. Vuistregels voor een beweegvriendelijke omgeving zijn een basis voor het vervolg op het Urhahn rapport «Ruimte geven aan sport en bewegen».⁹ Daarnaast vormen deze vuistregels de basis om te komen tot een richtlijn voor ruimte voor sport en bewegen, als onderdeel van het plan toekomstbestendige infrastructuur en ruimte voor sport en bewegen.

PGLO heeft kaarten opgesteld¹⁰ waarin wordt weergegeven in welke delen van Nederland de leefomgeving druk legt op de gezondheid (onder andere door fijnstof en hitte), in welke delen de gezondheid minder wordt bevorderd omdat er minder groen, sportaccommodaties en voorzieningen zoals winkels en scholen zijn, en waar relatief veel bewoners een kwetsbare gezondheid hebben (o.a. overgewicht en eenzaamheid). Daarop is te zien dat deze factoren in sommige gebieden opstapelen. Bij meerdere geplande grootschalige woningbouwlocaties is reeds sprake van een dergelijke stapeling. Samen met het Ministerie van VRO verkennen we hoe we kunnen zorgen dat in deze wijken geïnvesteerd wordt in een gezondere bevolking.

⁷ Kamerstukken II 2024/2025, 32 793, nr. 829

⁸ Evaluatie Nationaal Hitteplan - De relatie tussen temperatuur en sterfte | Rapport | Rijksoverheid.nl

⁹ Ruimte geven aan sport en bewegen | Rapport | Rijksoverheid.nl

¹⁰ gezondheid-en-ruimte.nl

4) Van zorg naar gezondheid en welzijn

Aanpak multiproblematiek

In september 2025 is het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA)¹¹ ondertekend tussen overheid, zorg- en welzijnsorganisaties. Het AZWA bouwt voort op het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Het akkoord heeft als doel de zorg in Nederland betaalbaar en toegankelijk te houden en de beweging van zorg naar gezondheid te continueren en te versterken. In het AZWA zijn middelen gereserveerd voor aanpakken (basisfunctionaliteiten) op het snijvlak van zorg en het sociaal domein op het vlak van kansrijk opgroeien, gezonde leefstijl, mentale gezondheid, vitaal ouder worden en gezondheidsachterstanden die aantoonbaar leiden tot zorgkostenbesparing.

Binnen het thema gezondheidsachterstanden staat de aanpak multiproblematiek, gekoppeld aan de twintig stedelijke gebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) op de ontwikkelagenda van het AZWA.¹² In deze gebieden stapelen problemen zich op, onder meer op het terrein van armoede, wonen, gezondheid en veiligheid. Samen met de gebieden werkt het kabinet binnen het NPLV aan het duurzaam verbeteren van de leefbaarheid en het toekomstperspectief van bewoners, waarbij het terugdringen van sociaaleconomische gezondheidsachterstanden een belangrijk aandachtspunt is. De ervaren gezondheid van bewoners in NPLV-gebieden gaat sterker achteruit dan gemiddeld in Nederland.

Vanuit het AZWA is voor de periode 2027–2029 ongeveer 60 miljoen euro beschikbaar om een aanpak multiproblematiek te ontwikkelen en te implementeren in (in ieder geval) de NPLV-gebieden, om zodoende gericht bewijslast te kunnen verzamelen. Indien deze aanpak voldoet aan de AZWA-criteria, zoals aantoonbare structurele besparingen in de zorg en het een samenwerking tussen zorg, sociaal domein en/of publieke gezondheid betreft, kan zij na 2030 worden doorontwikkeld tot een basisfunctionaliteit met structurele middelen die in elke regio kan worden ingezet. De aanpak moet medio 2026 gereed zijn en wordt de komende periode verder uitgewerkt in samenwerking met de NPLV-gebieden, VNG en andere betrokken AZWA-partijen en onder meer de Ministeries van VRO en SZW.

B. Verkennen beleidsinstrumentarium om effecten op gezondheid nadrukkelijker mee te wegen in Rijksbeleid

In 2024 heeft het Ministerie van VWS ABDTOPConsult gevraagd te adviseren over mogelijke instrumenten om gezondheid structureel mee te wegen in beleid van andere departementen. ABDTOPConsult concludeert dat er geen enkelvoudig instrument is dat dit volledig kan realiseren. Het advies benadrukt dat een samenhangende aanpak nodig is, waarbij departementen samen zoeken naar concrete aanknopingspunten om in te zetten op gezondheid, die aansluiten bij hun eigen beleidsdoelen.¹³ Dit hebben wij het afgelopen jaar gedaan via verschillende (hoog)ambtelijke sessies, die hebben geleid tot de acties die onder actielijn A zijn beschreven. Daarnaast wijst ABDTOPConsult op het belang van het inzichtelijk krijgen van de gezondheidseffecten van beleid, bijvoorbeeld op het terrein van bestaanszekerheid en de woningmarkt.

¹¹ Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord

¹² Kamerstukken II 2024/2025, 30 995, nr. 107

¹³ ABDTOPConsult (2024), Rapport Morgen gezond weer op.

Het advies sluit grotendeels aan bij de reeds ingezette koers, waaronder de interdepartementale samenwerking en acties binnen de vier impactvolle beleidsthema's en de ontwikkeling van een beleidsinstrument om de gezondheidseffecten van interventies binnen en buiten VWS te kunnen onderbouwen en beoordelen (zie Actielijn C Investeringsmodel voor preventie).

Het advies biedt geen nieuwe aanknopingspunten voor aanvullend beleidsinstrumentarium. Daarom wordt op dit moment niet verder verkend of nieuw instrumentarium nodig is en wordt de verkenning binnen deze actielijn als afgerond beschouwd.

C. Investeringsmodel voor preventie

Rijksbreed wordt één instrument in het bijzonder als kansrijk fundament voor GiaB gezien, namelijk het investeringsmodel voor preventie. Het lukt onvoldoende om investeringen in preventie vooraf te relateren aan besparingen later. Daarom werken we samen met verschillende organisaties aan een investeringsmodel voor preventie. Het doel van dit model is om een concreet beleidsinstrument te bieden waarin de kosten, baten en gezondheidseffecten van interventies beter kunnen worden onderbouwd en beoordeeld. Dit geldt zowel voor maatregelen met gezondheid als primair doel, zoals vaccinatieprogramma's, bevolkingsonderzoek, regulering en beprijzing, als voor maatregelen waarbij gezondheid een secundair effect is, zoals armoedebelief of aanpassingen in de leefomgeving. Dit instrument is een belangrijke stap om gezondheid breder en consistentier te betrekken bij beleidsvorming. Daarom wordt in 2026 een interdepartementale sessie over het model georganiseerd.

In oktober 2025 heeft uw Kamer de richtlijn passend bewijs preventie ontvangen.¹⁴ Dit is de eerste pijler van de ontwikkeling van het investeringsmodel voor preventie. Deze richtlijn zet een standaard voor de kwaliteit van bewijs over de effecten van preventieve maatregelen. Passend bewijs is nodig voor een goede inschatting van de gevolgen binnen het VWS-domein, zoals de inzet van zorgpersoneel en de te verwachten gezondheidswinst, maar ook voor de bredere maatschappelijke effecten op andere beleidsterreinen en de daarmee samenhangende budgettaire impact. Samen met de stuurgroep Impact op Gezondheid wordt bekeken hoe de richtlijn ook in onderzoeken vanuit andere beleidsterreinen een plek kan krijgen.

In december 2025 heeft uw Kamer nog een brief ontvangen over de voortgang van alle pijlers van het investeringsmodel, namelijk het afwegingskader dat het RIVM ontwikkelt (pijler 2) om de inschatting van de aard en omvang van de effecten verder te onderbouwen, de financiële besluitvorming (pijler 3) en monitoring en evaluatie (pijler 4).

D. Agenda voor doorontwikkeling

De afgelopen periode is met verschillende departementen, gemeenten, maatschappelijke organisaties en kennispartners in gesprek gegaan over de doorontwikkeling en focus van de GiaB-agenda. Hieronder worden de onderwerpen geschetst die als kansrijk worden gezien om mee te nemen in de verdere uitwerking van de rijksbrede GiaB-aanpak.

¹⁴ Kamerstukken II 2024/25, 32 793, nr. 869.

Mentale gezondheid in alle beleidsdomeinen

De impact van beleid op andere beleidsdomeinen op de mentale gezondheid is groot. Het blijft van belang om dit perspectief en het bewustzijn te vergroten. Dit sluit aan bij recente publicaties, zoals het RVS-advies «Op de Rem»¹⁵, dat constateert dat een strategie voor het aanpakken van dieperliggende oorzaken van mentale problemen nog ontbreekt. Ook het IBO «Mentale gezondheid en GGZ» benoemt het belang van een kennisinfrastructuur voor mentale gezondheid en een lokale aanpak (gemeenten en GGD'en) om mentale gezondheid in alle beleidsdomeinen vorm te geven. Het is aan een volgend kabinet om te bepalen hoe aan het IBO opvolging wordt gegeven.

Inspireren en ondersteunen gemeenten

Gemeenten en GGD'en spelen een centrale rol bij het lokaal verbeteren van gezondheid en het terugdringen van gezondheidsachterstanden. In gesprekken met gemeenten, GGD'en en maatschappelijke organisaties kwam een duidelijke behoefte naar voren aan concrete voorbeelden en geleerde lessen om gezondheid beter te integreren in verschillende beleidsterreinen. De afgelopen periode zijn er inspirerende praktijkvoorbeelden verzameld voor gemeenten en professionals.¹⁶ Daarnaast bieden bestaande databanken, zoals GezondIn (Pharos en Platform31) en de Gids Gezonde Leefomgeving van het RIVM, waardevolle ondersteuning. De komende periode onderzoeken we samen met gemeenten, GGD'en en andere partners hoe we hen het beste kunnen blijven ondersteunen bij het vormgeven van GiaB op lokaal niveau.

Kennisopbouw

Actuele kennis en nieuwe inzichten zijn essentieel voor de verdere ontwikkeling van GiaB. Momenteel verschijnen verschillende onderzoeken en adviezen die hiervoor bouwstenen bieden, zoals het IBO mentale gezondheid en ggz en het onderzoek van de Algemene Rekenkamer naar de gezonde leefomgeving. Daarnaast is in 2025 het experimentenprogramma Stenen en Mensen van Platform31, met financiering van VWS en VRO, van start gegaan over de rol die woningcorporaties samen met lokale partners kunnen pakken om gezondheidsachterstanden terug te dringen. Ook andere trajecten, waaronder de CPB onderzoekslijn naar kansrijk preventiebeleid, het advies van het Kennisplatform Preventie over commerciële determinanten van gezondheid en ZonMw-projecten rond bestaanszekerheid zullen waardevolle inzichten opleveren. Met kennispartners zoals Pharos, RIVM, GGD'en, UMCNL en de Aletta School of Public Health blijft VWS in gesprek over hoe kennis over GiaB en beleid beter met elkaar verbonden kunnen worden.

Slot

In deze brief wordt u geïnformeerd over de voortgang van de rijksbrede agenda Gezondheid in alle Beleidsdomeinen. De komende periode ligt de focus op de aanpak multiproblematiek om gezondheidsachterstanden terug te dringen, de drie prioritaire lijnen voor een gezonde fysieke leefomgeving en het investeringsmodel voor preventie. Daarnaast geeft deze brief ook een doorkijk naar andere ontwikkelingen, die mogelijk aanleiding geven voor verdere uitwerking. Er blijven gesprekken plaatsvinden met betrokken departementen, gemeenten en andere partners om nieuwe inzichten te benutten. De overige thema's en acties

¹⁵ RVS (2025), Mentale volksgezondheid onder druk - Op de rem!

¹⁶ Zorgakkoorden.nl (2025), Gezondheid in alle beleidsdomeinen

genoemd in de bijlage van de eerdere contourenbrief blijven van belang. Uw Kamer wordt hierover via de lopende trajecten van de betrokken departementen geïnformeerd.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
J.Z.C.M. Tielen

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J.N.J. Nobel